

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**  
**ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2018**  
**ΥΛΗ: σ. 89-98, 116, 137-159**  
**ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 3 ΩΡΕΣ**  
**ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ**

**ΟΜΑΔΑ Α΄**

**ΘΕΜΑ Α1**

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων (μονάδες: 15)

- α) Κόμμα Θεοτόκη
- β) Πατριαρχική Επιτροπή
- γ) Μικτή Επιτροπή (1914)

**ΘΕΜΑ Α2**

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη «Σωστό», αν η πρόταση είναι σωστή, ή η λέξη «Λάθος», εάν η πρόταση είναι λανθασμένη (μονάδες: 10)

- α) Ο αριθμός των προσφύγων, οι οποίοι κατέφυγαν στην Ελλάδα κατά το 19ο αιώνα, ήταν πολύ μεγάλος.
- β) Πρόσφυγες ήλθαν στην Ελλάδα το 1916 από την Ανατολική Μακεδονία, την οποία είχαν καταλάβει οι Σέρβοι, που ήταν σύμμαχοι των Γερμανών.
- γ) Κατά τη διάρκεια του «πρώτου διωγμού», όσοι είχαν ηλικία 20-45 ετών μπορούσαν αρχικά να εξαγοράσουν τη στρατιωτική τους θητεία.
- δ) Η ελληνική παρουσία στη Μικρά Ασία υπήρξε μακραίωνη.
- ε) Η φροντίδα για τους πρόσφυγες ήταν λιγότερο οργανωμένη από το 1917 έως το 1921.

**Θέμα Β1**

Ποιες πολιτικές εξελίξεις σημειώθηκαν στην Ελλάδα τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 1910 και ποιες αλλαγές πραγματοποίησε η κυβέρνηση Βενιζέλου στο Σύνταγμα το 1911; (μονάδες: 12)

**Θέμα Β2**

Τι γνωρίζετε για τα αριστερά κόμματα στην Ελλάδα έως και το 1910; (μονάδες: 13)

**ΟΜΑΔΑ Β΄**

**ΘΕΜΑ Γ1**

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στους λόγους για τους οποίους η ΕΑΠ και το κράτος έδωσαν προτεραιότητα στην αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων, καθώς και στην εγκατάστασή τους στη Μακεδονία και Θράκη. Τέλος, να εξηγήσετε γιατί η εγκατάσταση αυτή δεν ακολούθησε πάντοτε την κρατική αντίληψη και επιταγή. (μονάδες: 25)

## ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το γεγονός ότι τα περισσότερα κτήματα και ακίνητα που άφησαν οι απερχόμενοι Οθωμανοί βρίσκονταν στη Μακεδονία και Θράκη - καθαρά αγροτικές περιοχές - βάρυνε σημαντικά στις επιλογές των ελληνικών κυβερνήσεων. Ένας δεύτερος παράγοντας ήταν η πεποίθηση σχεδόν ολόκληρου του πολιτικού και οικονομικού κόσμου της εποχής πως η Ελλάδα ήταν και θα παρέμενε γεωργική χώρα. Επομένως το νέο δυναμικό έπρεπε να διοχετευθεί κυρίως στη γεωργία, ανεξάρτητα από την οικονομική και κοινωνική του προέλευση. Ο τρίτος και εξίσου σημαντικός παράγοντας ήταν ότι μια αγροτικού τύπου αποκατάσταση στοίχιζε τελικά λιγότερο από μια αστικού τύπου και ήταν ταχύτερη, χωρίς παράλληλα να προϋποθέτει και επαναπροσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας.

Η αγροτική αποκατάσταση προϋπέθετε στέγαση και χορήγηση κάποιων εργαλείων ή και ζώων μέχρι την προσεχή συγκομιδή. Εφεξής, η ευθύνη παραγωγής, συντήρησης, αυτάρκειας περνούσε στο νέο αγρότη. Αντίθετα, η αστική αποκατάσταση ήταν πολυπλοκότερη, προϋπέθετε πολύ περισσότερα από μια απλή στέγαση ή χορήγηση εργαλείων (όπως στην περίπτωση των βιοτεχνών) και κυρίως απαιτούσε να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας και δυνατότητες απορρόφησης του νέου δυναμικού εκεί όπου κατευθύνονταν, ή, αντίστροφα, κινητικότητα, ώστε ν' απορροφηθεί εκεί όπου υπήρχαν οι προϋποθέσεις. Τα όρια ωστόσο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας εκείνη την εποχή πολύ λίγο προσέφεραν τέτοιες δυνατότητες.

Δρίτσα Μ., Πρόσφυγες και εκβιομηχάνιση, στο Θ. Βερέμης - Γουλιμή Γ. (επιμ.), *Ελευθέριος Βενιζέλος. Κοινωνία, Οικονομία, Πολιτική στην Εποχή του*, Αθήνα 1989, σ. 40-41.

## ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Αν η συρροή των προσφύγων στο εμπόριο ήταν ένα αυθόρμητο φαινόμενο, αντίθετα για τη διοχέτευση του παραγωγικού δυναμικού των προσφύγων προς τη γεωργία αναπτύχθηκε ολόκληρο πλέγμα πολιτικών κι αυτό για περισσότερους από έναν λόγους. Ο πρώτος ήταν ότι πράγματι θεωρείτο ότι η αποκατάσταση των αγροτών χρειαζόταν τις συγκριτικά μικρότερες επενδύσεις ανά κεφαλή και ότι μπορούσε να αποδώσει στο συντομότερο χρονικό διάστημα. Τα περισσότερα σχέδια αγροτικής αποκατάστασης υπολόγιζαν μόνον τις δαπάνες για την εγκατάσταση και τη συντήρηση των προσφύγων ως την πραγματοποίηση της πρώτης σοδειάς λίγους μήνες μετά. [...] Μάταια ο τότε γενικός επιθεωρητής Βιομηχανίας στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας Κ. Φιλάρετος προσπαθούσε να επιχειρηματολογήσει υπέρ της αστικής και βιομηχανικής αποκατάστασης των προσφύγων. Η απόδοση αυτής της λύσης φαινόταν συγκριτικά λιγότερο άμεση. Αυτός ο τρόπος σκέψης ήταν κοινός στους Έλληνες ιθύνοντες και στους ξένους της Κοινωνίας των Εθνών, που επιθυμούσαν και αυτοί την όσο το δυνατόν ταχύτερη αποκατάσταση της οικονομικής και κοινωνικής σταθερότητας στην Ελλάδα. [...]

Η επιτυχία της αγροτικής αποκατάστασης θεωρείτο εξασφαλισμένη χάρη στη διαθέσιμη καλής ποιότητας γη στη Μακεδονία και τη Θράκη, κατά κύριο λόγο τα κτήματα που είχαν εγκαταλείψει ή θα εκκένωναν οι ανταλλάξιμοι Τούρκοι των Νέων Χωρών. Η προοπτική αυτή της γρήγορης αποκατάστασης επηρέασε και τις επιλογές πολλών προσφύγων που δήλωναν αγρότες για να επωφεληθούν από τα διαθέσιμα κτήματα και τις κρατικές και διεθνείς ενισχύσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι κάτοικοι της κωμόπολης Σινασός της Καππαδοκίας, που πριν ακόμη εγκαταλείψουν τον τόπο τους, το καλοκαίρι του 1924, δήλωσαν κατά 80% αγρότες στη μεικτή επιτροπή επί της ανταλλαγής, παρ' όλο που ως τότε ζούσαν από τα αστικά επαγγέλματα που ασκούσαν ως προσωρινοί μετανάστες στην Κωνσταντινούπολη. Η λύση του αγροτικού εποικισμού παρουσίαζε επίσης ένα πρόσθετο πλεονέκτημα για τους Έλληνες και ξένους υποστηρικτές της σταθερότητας: παγίωσε τη θέση της Ελλάδας ως αγροτικής και εμποροναυτικής χώρας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας. Υπήρχε επίσης και μια εσωτερική ιδεολογική όψη του ζητήματος, αφού η μετατροπή των κατεστραμμένων προσφύγων σε ιδιοκτήτες θεωρείτο η πιο συντηρητική επιλογή για τη διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας.

Χρήστος Χατζηιωσήφ, *Το Προσφυγικό Σοκ, Οι Σταθερές και οι Μεταβολές της Ελληνικής Οικονομίας*, στο Χρ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*, τ. Β1, σ. 22.

## ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο, καθώς και από τα άρθρα της σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών Ελλάδας-Τουρκίας (1923) να αναφέρετε:

α) Τους όρους της σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών (Ιανουάριος 1923) για τους ανταλλάξιμους (μονάδες: 12) και

β) Στις αντιδράσεις των προσφύγων που βρίσκονταν στην Ελλάδα στο άκουσμα της υπογραφής της σύμβασης (μονάδες: 13)

## ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Εύξεινου Πόντου... θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών... πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και την παγκόσμια ηθική... ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου, της ελευθερίας και ιδιοκτησίας. Ότι το σύστημα της ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή... Ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μικρασίας... δεν μετανάστευσαν με τη θέλησή τους, αλλά εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους αντιμετωπίζοντας το φάσμα της σφαγής... Οι αλύτρωτοι Έλληνες συνεγμένοι εδώ και σε άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας αποφασίζουν και ψηφίζουν ομόφωνα να αξιώσουν τη δυνατότητα να παλινοστήσουν στις πατρίδες τους κάτω από ουσιαστικές συνθήκες εγγύησης που θα καταστήσουν αυτήν την παλιννόστηση πραγματοποιήσιμη... Σε αντίθετη περίπτωση καταγγέλλουν την αδικία που τους γίνεται σαν μια προσβολή δίχως προηγούμενο κατά της ανθρωπότητας και του πολιτισμού.

Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τους πρόσφυγες της Αθήνας στην Ομόνοια, στο συλλαλητήριο της 21-1-1923.

## ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΩΤΑ ΑΡΘΡΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

**Άρθρον 1:** Από της 1 Μαΐου 1923, θέλει διενεργηθεί η υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων Ελληνικού Ορθόδοξου θρησκειώματος, εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των Ελλήνων υπηκόων Μουσουλμανικού θρησκειώματος, εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών.

Τα πρόσωπα ταύτα δεν θα δύνανται να έλθωσιν ίνα εγκατασταθώσιν εκ νέου εν Τουρκία ή αντιστοίχως εν Ελλάδι, άνευ της αδείας της Τουρκικής Κυβερνήσεως ή αντιστοίχως της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

**Άρθρον 2:** Δεν θα περιληφθώσιν εις την εν τω πρώτω άρθρω προβλεπομένην ανταλλαγήν:

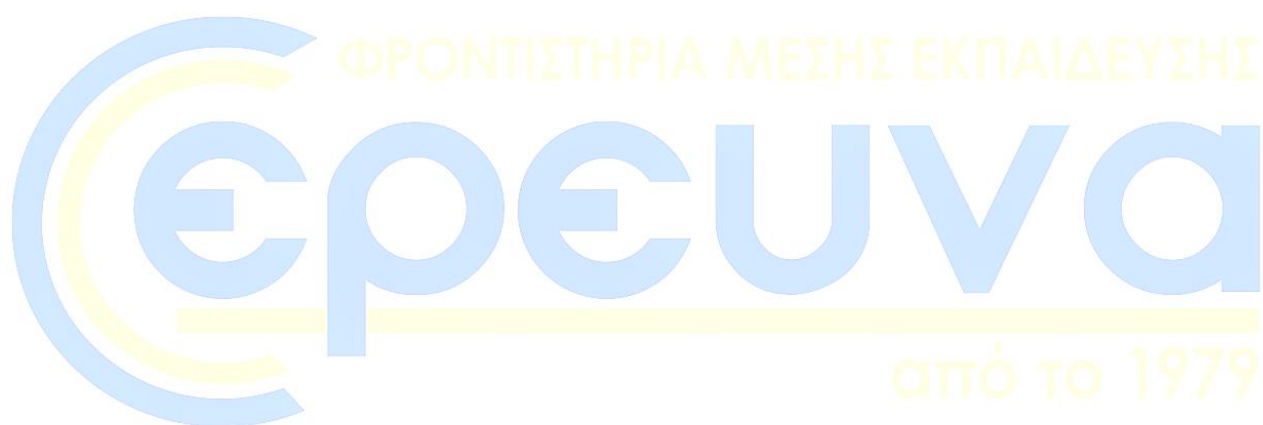
α) οι Έλληνες κάτοικοι της Κων/πόλεως, β) οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης.

Θέλουσι θεωρηθή ως Έλληνες κάτοικοι της Κων/πόλεως πάντες οι Έλληνες οι εγκατεστημένοι ήδη προ της 30 Οκτωβρίου 1918, εν τη περιφέρειά της Νομαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ως αυτή καθορίζεται δια του Νόμου του 1912.

Θέλουσι θεωρηθή ως Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης πάντες οι Μουσουλμάνοι οι εγκατεστημένοι εν τη περιοχή ανατολικώς της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσης τω 1913, δια της Συνθήκης του Βουκουρεστίου.

**Άρθρον 3:** Οι Έλληνες και οι Μουσουλμάνοι, οι εγκαταλείψαντες ήδη από της 18 Οκτωβρίου 1912 τα εδάφη, των οι Έλληνες και Τούρκοι κάτοικοι θέλουσιν αμοιβαίως ανταλλαγή, θα θεωρηθώσι περιλαμβανόμενοι εν τη ανταλλαγή τη προβλεπομένη εν τω 1 άρθρω. Η έκφρασις

«μετανάστης» εν τη παρούση συμβάσει, περιλαμβάνει πάντα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα τα μέλλοντα να μεταναστεύσωσιν ή έχοντα μεταναστεύσει από της 18 Οκτωβρίου 1912.



[www.ereuna.com.gr](http://www.ereuna.com.gr)